

EVLİLİKTE FEDAKÂRLIK DOYUMUNUN İLİŞKİSEL ÖZGÜNLÜK ve EVLİLİK DOYUMU BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ*

Didem AYDOĞAN**

Yaşar ÖZBAY***

Geliş Tarihi: Aralık, 2017

Kabul Tarihi: Nisan, 2018

Öz

Bu çalışmanın amacı evlilik ilişkisinde fedakârlık doyumunun, ilişkisel özgünlük ve evlilik doyumu bağlamında değerlendirilmesidir. Araştırmaya 216 (%68.6) kadın ve 99 (%31.4) erkek olmak üzere toplam 315 evli birey katılmıştır. Veri toplama aracı olarak Fedakârlık Doyum Ölçeği, Evlilik Yaşam Ölçeği, Özgünlük Ölçeği'nin İlişkisel Özgünlük alt ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimleyici analiz tekniği kullanılmış olup, fedakarlık doyumu, ilişkisel özgünlük ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiler ise yapısal eşitlik modeli (YEM) ile test edilmiştir. Veri analizi için SPSS 21 ve Lisrel 8.51 istatistik paket programlarından yararlanılmıştır. Araştırmada fedakârlık doyumu ile ilişkisel özgünlük ve evlilik doyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bununla birlikte, ilişkisel özgünlüğün fedakârlık doyumunu pozitif ve anlamlı bir şekilde ve fedakarlık doyumunun ise evlilik doyumunu yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir şekilde açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçlar evlilik ilişkisi ve kültürel özellikler bağlamında ilgili literatür kapsamında ele alınmış ve araştırmacılara önerilerde sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Fedakârlık doyumu, ilişkisel özgünlük, evlilik doyumu.

EXAMINATION OF SATISFACTION WITH SACRIFICE IN MARRIAGE IN THE CONTEXT OF RELATIONAL AUTHENTICITY AND MARITAL SATISFACTION

Abstract

The purpose of this study is to investigate the relationship between sacrifice with satisfaction and relational authenticity and marital satisfaction in married individuals. The participants of the study were 216 (% 68.6) female and 99 (%31.4) male. Satisfaction with Sacrifice Scale, Relational Authenticity (Authenticity Sub-Scale), Marital Satisfaction Scale and Personal Information Form were used to collect data for this study. For the data analyzing, descriptive statistic and structural equaliton modeling (SEM) with path analysis were conducted with SPSS 21 and Lisrel 8.51. It is revealed that there are significant positive relationship between satisfaction

* Araştırmada veri toplama sürecinde, araştırmacılara yardımcı olan Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilimdalı'nda Araştırma Görevlisi Mehmet Göktaş'a teşekkür ederiz.

** Dr. Öğr. Üyesi; Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD, didemaydogan42@gmail.com.

*** Prof. Dr.; Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD, yasar.ozbay@hku.edu.tr.

with sacrifice, relational authenticity and marital satisfaction. According to SEM results, perceived satisfaction with sacrifice is predicted by relational authenticity and also marital satisfaction is predicted by satisfaction with sacrifice. These findings were discussed under the light of marital relationship and cultural characteristics in context. Implications and suggestions were also discussed for future research.

Keywords: Satisfaction with sacrifice, relational authenticity, marital satisfaction.

Giriş

En uyumlu evlilik ilişkisinde bile zaman zaman çatışma yaşanabilir ya da eşlerin ilgileri ve tercihleri birbiri ile uyumlu olmayabilir. Buna dayalı olarak eşlerin kendi rol ya da görevleri dışında yaptığı ya da yapmak zorunda olduğu fedakârlığın evlilik dinamiğine olan yansımaları ilişki sağlığı açısından önemlidir. Fedakarlık bir partnerin ya da ilişkinin iyi oluşunu sağlamak için kişinin kendi ilgilerinden vazgeçmesi olarak tanımlanmaktadır (Van Lange ve ark., 1997). Bireyin kendi evlilik ilişkisinde gereksinimlerini karşılama derecesi olarak değerlendirilen evlilik doyumunda (Tezer, 1996) gerçek bir evlilik birliği için fedakârlığın önemli ve anahtar rol oynadığı söylenebilir.

Yakın İlişkilerde Fedakârlık

Araştırmacılar fedakârlık yapısını anlamaya çalışırken, fedakârlığın evlilikte aktif (olumlu) ve pasif (olumsuz) türlerini tanımlamışlardır (Van Lange vd., 1997). Aktif fedakârlık, kişinin kendisi ile ilgili özellikle yapmak istediği bir şey olmadığında, partneriyle ilgili bir şeyler yapmasını içerir. Bu fedakârlık türünde, bireyin bu davranışı sergilemede istekliliği ve yapılan fedakârlık davranışından doyumunu söz konusudur. Böylelikle ilişkide bulunan partnerlerin yaptığı fedakârlık davranışları hem kendilerine hem de evlilik ilişkilerine bir kazanç sağlayabilecektir. Pozitif bir bakış açısından bu tür fedakârlık, daha iyi bir ilişki içinde olmayı ve daha fazla doyum sağlamaktadır (Impet, Gable ve Peplau, 2005; Totenhagen, Curran, Serido ve Butler, 2013). Araştırma sonuçları yüksek düzeyde fedakârlık yapmaya karşı istekli olan bireylerin ilişkiye daha fazla bağlılık gösterdiklerini ve daha fazla doyum sağladıklarını, partnerleriyle ilgili daha fazla aktiviteyle meşgul olduklarını göstermektedir (Van Lange vd., 1997; Wieselquist, Rusbult, Foster ve Agnew, 1999). Bu bağlamda aktif fedakârlık davranışının, evlilik ilişkisinde doyum sağlamada ve evlilik mutluluğunu arttırmada önemli bir strateji olduğu söylenebilir.

Pasif fedakârlık ise kişinin partneri ya da evlilik ilişkisi için, yapmak istediği bir durumdan vazgeçmesini içerir. Burada yapılan fedakârlıkta hem istenilen bir davranıştan vazgeçme, hem de istenilmeyen bir davranışla meşgul olma durumu söz konusudur (Van Lange vd., 1997). Bu tür fedakârlığın aşırı derecede duygusallık, ilişki doyumsuzluğu ve depresyona

neden olabileceğini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Jordan, 1991; Whitton, Stanley ve Markman, 2007). Impett vd. (2012) yaptıkları araştırmada bireylerin yapılan fedakârlıkta kendi duygularını gizledikleri zaman, bu fedakârlığın partnerinin iyi oluşunu geliştirmediğini hatta bu durumun daha az doyum sağlamaya ve negatif duygular yaşanmasına neden olduğu sonucu elde edilmiştir.

Fedakârlık davranışının sergilenmesinde bu davranışın altında yatan motivasyon kaynağını bilmek özellikle de ilişki dinamiğini anlama açısından gereklidir. Yakın ilişkilerde sergilenen fedakârlık davranışının yaklaşma ve kaçınma olmak üzere iki güdü tarafından gerçekleştirildiği ileri sürülmektedir (Gable ve Reis, 2001; Impett vd., 2005). Yaklaşma motivasyonu ile yapılan fedakârlıkta kişinin mutluluk ya da daha fazla yakınlığı içeren pozitif sonuçlar elde etmesi söz konusudur. Burada partneri mutlu etme ya da bir ilişkide daha fazla yakınlığı sağlama vardır. Kaçınma motivasyonu ile yapılan fedakârlık davranışı ise ilişkideki çatışmadan kaçınma, partnerinden onaylanmama ya da diğerinin ilgisini kaybetme gibi olumsuz sonuçlardan kurtulmayı içerir. Impett vd. (2005) yaptıkları araştırmada bireylerin yaklaşma güdüsüyle fedakârlıkta buldukları zaman, kendi ilgi ve isteklerinden vazgeçmeleri ilişki için yararlı olabileceği sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmaların pek çoğunda yaklaşma amacıyla sergilenen fedakârlığın pozitif duygularla ilişkili olduğu ve ilişki doyumunu güçlendirdiği bulunmuştur. Kaçınma amacıyla sergilenen fedakârlık davranışı ise tipik olarak olumsuz duygularla ilgilidir ve çatışmayı arttırmaktadır (Impett vd., 2005; Neff ve Harter, 2002). Yapılan bu açıklamalar dikkate alındığında evlilik ilişkisinde, partnerlerden birinin fedakârlık davranışının aktif ya da olumlu bir boyutta olmasının, evlilik ilişkisinde mutluluk ve doyumu artırıcı özelliklerden biri olduğu görülmektedir.

İlişkisel Özgünlük ve Fedakârlık Doyumu

Fedakârlık, ilişkide olumsuz bir şeyden kaçınmak amacıyla yapıldığında kişinin özgün olmayacak bir şekilde davranmasını içerir (Impett, Le, Asyabi-Eshghi, Day, ve Kogan, 2013). Özellikle evlilikte eşlerin sergilediği fedakârlık davranışına karşı kendilerini ilişkide olduğu gibi yansıtmasını ilişkinin sağlıklı şekilde devam etmesinde önemli bir belirleyici olabilmektedir. Bireyler kendilerini kendi içsel dinamikleri ile değerlendirdiklerinde, kendi istek ve ihtiyaçlarını ön planda tuttuklarında, kendilerini içlerinden geldiği gibi ifade ettiklerinde ve davrandıklarında özgün olabilmektedirler (Jack ve Dill, 1992). Kernis ve Goldman (2006) özgünlüğü açıklamada önerdikleri çok bileşenli yapıda, ilişkisel özgünlüğü bireyin yakın ilişkilerinde içten, samimi ve açık olabilmeyi başarması olarak ele almaktadırlar. İlişkisel özgünlüğe sahip olan bireylerin, diğer insanlarla ilişkilerinde sahte değil özgün olabilmeye özelliklerine sahiptirler (Wood, Linley, Maltby, Baliousis & Joseph, 2008). Lopez ve Rice (2006) ilişkisel özgünlüğü, yakın ilişki

kurulan bireylere kişinin gerçek benliğini (olumlu ve olumsuz yönlerini) olduğu gibi ifade etmesi olarak kavramsallaştırmışlardır. Bireylerin gerçek benliklerini ortaya koymamaları ve olası risklerden kaçınmak adına kendi ve eşinde hoş gitmeyecek özelliklerin göz ardı edilmesine yönelik istekliliği özgün olmama olarak tanımlanmaktadır (Lopez ve Rice, 2006).

Kişinin eşine olan güveni arttıkça ve duygusal olarak daha fazla kendini açtıkça ilişkisel uyumu ve özgünlüğü artar (Kernis ve Goldman, 2006). Brunell vd., (2010) eşlerine karşı açık olan ve paylaşımcı olan bireylerin ilişkide daha fazla doyum yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bununla birlikte kişiler baskı altında bir davranışı yapmayla meşgul olduğunda ise düşük düzeyde özgünlük yaşamaktadırlar (Lopez ve Rice, 2006). Özellikle de romantik ilişkilerde bireyler, ilişkide olumsuz sonuçlardan kaçınmak için kendi ilgi ve isteklerinden fedakârlık yaptıklarında, onlar kendi ihtiyaçlarını kötüye kullanılmış gibi hissetmektedirler (Neff ve Harter, 2002).

Yetişkin ilişkilerinde özgünlüğü anlamak için özerklikten ilişkisel bağlılığa ve otonomi arasındaki karşılıklılığı açıklamak önemlidir. Bu anlamda, İlişkisel Kültürel Teori (RCT) temelli açıklamalarda özgünlük, ilişkide tam ve bütün olarak kişinin kendini sunma yeteneği olarak değerlendirilmektedir (Jordan, 2004). Özgün olunmadığında ya da kişisel özelliklerin ya da niteliklerin yakın ilişkide saklandığında kişi temel özelliklerinden uzaklaşır. İnsanlar ilişkide özgün olduklarında diğerleri de buna karşılık özgün olabildiklerinde karşılıklı empati, bağlılık ve geliştirici olan bir döngü içerisine girmiş olurlar (Tucker, Smith-Adcock, ve Trepal, 2011). Batı toplumlarında bireysellik, otonomi, kişisel özgürlük yaygındır ancak doğu toplumlarında bu değerler çatışma yaratabilir (Markus, Kitayama ve Heiman, 1996). Çatışma yaşandığı zaman partnerlerden birinin ya da her ikisinin ilişkiyi korumak için fedakârlıkta bulunduğu söylenebilir (Hall, 2011). Toplumcu kültürlerde ise sosyal sorumlulukları yerine getirmek için fedakârlık önemlidir (Miller, Chaknavarthy ve Das, 2008). Burada karşılıklı bağımlılık söz konusudur. Yüksek düzeyde karşılıklı bağımlılıkta olan bireyler, gerçek benlikleri olarak ilişkisel benliklerini görme eğilimindedirler ve bu yüzden olumsuz sonuçlardan kaçınmak için fedakârlık yaptıklarında hissettikleri özgünlüğün düşmesinden rahatsız olmazlar. Buna ek olarak ilişkide olumsuzluktan/çatışmadan kaçınmak için fedakârlık yapıldığında da kişinin kendini özgün hissetmemesi söz konusu olmaktadır (Impett vd., 2013). Impett vd. (2012) yaptıkları bir başka çalışmada partnerler fedakârlık yaptıkları zaman duygularından şüphelendiklerinde, fedakârlığın kişinin kendi gerçekliğini/özgünlüğünü yansıtmadığını ve bu durumunda düşük bireysel iyi oluşa ve daha düşük ilişki doyumu yaşamalarına neden olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Bu araştırmada fedakârlık doyumu, fedakârlığın bir türü olan aktif fedakârlık davranışı bağlamında ele alınmıştır. Bu durumda sergilenen fedakârlık davranışının altında ilişkide

partnerine yakınlaşma ve ilişkide olumlu bir kazanç sağlayacağı düşüncesi vardır. Araştırmacılar fedakârlık yapan kişinin gerçekte hissettiği duyguları açıkça ifade ettiğine inanması durumunda maksimum derecede yarar elde ettiğini belirtmişlerdir (Impett vd, 2012). İlişkide bireylerin kendi ilgi, istek ve ihtiyaçlarından vazgeçerek fedakârlığın pasif türü (olumsuz) sergilendiğinde ilişkinin olumsuz bir şekilde etkilendiğine dair sonuçlar da mevcuttur (Stanley ve Markman, 1992; Impett vd, 2013). Bu açıklamalardan yola çıkılarak özgünlük kavramının bir boyutu olan yakın ilişkilerde özgünlüğün fedakârlık doyumuna yol açabileceği öngörülmüştür. Ancak, araştırmada fedakârlık doyumunu olumlu bağlamda değerlendirilmesi ve bunun ilişkide bireyin kendisi gibi olarak, açık ve samimi olmasıyla ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda ilk olarak ilişkisel özgünlüğün, fedakârlıktan alınan doyumunu arttırmakta olduğu hipotezi öne sürülmektedir. Bununla birlikte araştırmacılar evlilikte sergilenen fedakârlık davranışından alınan doyumun, evlilik niteliği ve doyumunu üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu ortaya koymuştur (Van Lange vd, 1997; Impett vd, 2005). Bu açıklamalar temel alındığında, ikinci hipotez olarak, evlilik ilişkisinde fedakârlık doyumunun evlilik doyumunu arttıracığı şeklindedir. İlişkisel özgünlük ve fedakârlık yapısının anlaşılmasında geniş bir kavram yelpazesi bulunmakla birlikte, evlilikteki bu derin yapıları değerlendiren araştırmalara çok az rastlanılmıştır (Impett vd., 2012; Impett vd., 2013). Bu nedenle bu çalışmanın, özellikle de ilişkisel özgünlük yapısıyla beraber fedakârlık yapısının değerlendirmesinin aynı zamanda fedakârlık ve evlilik doyumunun ele alınılmasının, aile ve evlilik danışmanlığı alanı ve sosyal psikolojide ilişkisel yapıları anlamada önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Katılımcılar: Bu araştırmaya 216 (68.6%) kadın ve 99 (31.4%) erkek olmak üzere 315 evli birey katılmıştır. Araştırma grubunda ölçüt olarak katılımcıların sadece evli olma durumları dikkate alınmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 21-70 arasında değişmekte olup yaş ortalamaları 37.91'dir (Ss: 10.31). Katılımcıların eğitim durumları değerlendirildiğinde ise 62 (%19.7) ilköğretim, 28 (%8.9) ortaokul, 81 (%25.7) lise, 121 (%38.4) kişi üniversite ve 20 (%6.3) katılımcı lisanüstü eğitimlerini tamamlamışlardır.

Araştırmada katılımcıların 303'ünün (% 96.2) ilk evliliğidir. Ortalama olarak evlilik süreleri 14 yıldır. Katılımcıların 263'ü (% 83.5) çocuk sahibi iken, 48'i (%15.2) çocuk sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte araştırmada evli bireylere, evlilik ilişkilerinde mutluluklarını nasıl değerlendirdikleri sorulmuştur. Katılımcılar "0 (hiç mutlu değilim) ile 10 (çok ama çok mutluymum)" Likert tipi derecelendirme arasında evlilikte mutluluk ortalama puanları 7,38 (Ss:2.28) olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmada katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim ve evlilik durumları, çocuk sahibi olup olmadıkları ve evlilik ilişkilerinde mutluluğu değerlendirmeye yönelik soruların yer aldığı bilgi formu araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

Fedakârlık Doyum Ölçeği (FDÖ): Kişinin ilişkide yaptığı fedakârlıktan sağladığı doyumu ölçmek amacıyla Whitton ve ark. (2007) tarafından geliştirilmiş olup Topçu ve Tezer (2013) tarafından uyarlaması yapılmıştır. Ölçek 6 maddeden oluşmaktadır (örnek madde, “Eşim için bir şeylerden vazgeçmek kişisel doyum sağlayabilir”) ve 7’li Likert tipi (1=Kesinlikle katılmıyorum ile 7= Kesinlikle katılıyorum” puan aralığında değerlendirilmektedir) bir ölçme aracıdır. Ölçekten alınan yüksek puan fedakârlıktan sağlanan doyumu ortaya koymaktadır. Bu çalışma içerisinde ölçeğin güvenirlik katsayısı .73 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada hesaplanan fedakârlık doyum ölçeğine ilişkin ölçme modeline ait uyum indeksleri $\chi^2/sd= 63.52 / 9 = 7.05$, RMSEA= 0.11, CFI=0.91, GFI=0.94, NFI= 0.85 olarak hesaplanmıştır.

Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ): Araştırmada katılımcıların evlilik ilişkisinden sağlanan genel doyumu değerlendirmek üzere Tezer (1996) tarafından geliştirilen "Evlilik Yaşamı Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek 10 madden oluşmakta olup (örnek madde, “Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum”), 5’li Likert tipinde bir ölçektir (1= Kesinlikle katılmıyorum ile 5= Kesinlikle katılıyorum puan aralığında değerlendirilmektedir). Ölçekten alınan yüksek puan yüksek evlilik doyumunu göstermektedir. Bu çalışma kapsamında ölçeğin güvenirlik katsayısı .64 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada hesaplanan evlilik yaşamı ölçeğine ait uyum indeksleri $\chi^2 /sd= 145.67 / 35 = 4.16$, RMSEA= 0.09, CFI=0.97, GFI=0.92, NFI= 0.96 olarak hesaplanmıştır.

Özgünlük Ölçeği (ÖÖ): Araştırmada katılımcıların ilişkisel özgünlük yapılarını değerlendirmek üzere Kernis ve Goldman (2006) tarafından geliştirilen Aydoğan, Özbay ve Büyükoztürk (2017) tarafından uyarlaması yapılan Özgünlük Ölçeğinin, ilişkisel özgünlük alt ölçeği kullanılmıştır. Özgünlük ölçeğinin diğer boyutları ise farkındalık, davranış ve tarafsızlık (yansızlık) tır. İlişkisel özgünlük yakın ilişki içerisinde açıklığı ve doğruluğu sağlamak için çaba göstermedir. İlişkisel özgünlük ölçeği 11 maddeden oluşmakta olup (örnek madde, “Yakın ilişkilerde açıklığım ve dürüstlüğüm benim için oldukça önemlidir”), 5’li Likert tipinde bir ölçektir (1= Tamamen katılmıyorum ile 5= Tamamen katılıyorum puan aralığında değerlendirilmektedir). Bu çalışma kapsamında ölçeğin güvenirlik katsayısı .66 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada hesaplanan ilişkisel özgünlük alt ölçeğine ait uyum indeksleri $\chi^2 /sd= 131.44 / 44= 2.98$, RMSEA= 0.08, CFI=0.94, GFI=0.93, NFI= 0.92 olarak hesaplanmıştır.

İşlem Süreci ve Veri analizi

Araştırmada hedeflenen araştırma grubunda veriler Gaziantep ilinde toplanmıştır. Gaziantep'te yaşayan evli bireylere ulaşmada kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu şekilde araştırmacılar ve araştırmacılara yardımcı olan kişiler tarafından, birebir uygulamalar yapılmıştır. Araştırmaya katılımda gönüllük esas alınmıştır. Her bir katılımcının ölçeği cevaplama süresi yaklaşık olarak 10 dakika sürmüştür.

Araştırmada analize geçilmeden önce veri seti incelenmiş olup, veri kaybının yalnızca iki değişkene ait olduğu görülmüştür. İkinci olarak tek yönlü ve çok yönlü değerler incelenmiştir. Tek yönlü aykırı değere rastlanılmamıştır ancak incelenen Mahalabonis Uzaklık değerinde, sekiz maddede çok yönlü aykırı değer sonucuna ulaşılmıştır. Bu maddeler analiz dışı bırakılmış olup, veri analizi 315 evli bireyin verileri üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada evlilik ilişkisinde evli bireylerin fedakârlık doyumunu, ilişkisel özgünlük ve evlilik doyumunu ile ilişkisini değerlendirmek için iki aşamadan yararlanılmıştır. İlk olarak fedakârlık doyum ile ilişkisel özgünlük ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Tekniği kullanılarak incelenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiyi ve katılımcılara ait tanımlayıcı bilgileri ortaya koymak amacıyla SPSS 21 programından yararlanılmıştır. İkinci olarak ise ilişkisel özgünlük yapısının fedakârlık doyumunu ve bununla birlikte fedakârlık doyumunun ise evlilik doyumunu nasıl açıkladığını ortaya koymak amacıyla yapısal eşitlik modelinin test edilmesinde gizil değişkenlerle yapılan yol analizi kullanılmıştır. Gizil değişkenlerle yapısal model test edilmeden önce, her bir ölçme aracına ait ölçme modeli doğrulayıcı faktör analizi tekniği ile test edilmiştir. Araştırmada yapısal modelin kullanılmasının nedeni ise, yapısal modeller keşfedici bir yaklaşım yerine kuramsal olarak kurulmuş olan ilişki örüntülerinin test edilmesine olanak sağlamasıdır. Gizil değişkenlerle yapılan yol analizi hata varyansını modellemeye olanaklı kılar ve tanımlanmamış modelleri oluşturmada araştırmacıya yol gösterir (Şimşek, 2007; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Araştırmada test edilen yapısal eşitlik modelinde Lisrel 8.51 programı kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmada ilk olarak fedakârlık doyumunu ile ilişkisel özgünlük ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkiler, ortalama puanlar ve standart sapmalar incelenmiştir. YEM analizinin yapılabilmesi için değişkenler arasında ilişkinin olması gerekir (Çokluk ve diğ., 2010). Tablo 1 incelendiğinde, evlilik ilişkisinde fedakârlık doyumunun ile ilişkisel özgünlük ile düşük, pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r=.26, p <.01$) ve evlilik doyumunu ile orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.40, p <.01$). Büyüköztürk'e (2012) göre korelasyon

katsayılarının .30'dan küçük katsayılar düşük, .30 ve .70 arasında kalan katsayılar orta ve .70'ten büyük katsayılar ise yüksek düzeyde korelasyonu tanımlamaktadır. Bu bağlamda yol analizine girecek olan değişkenler arasındaki ilişkilerin Tablo 1'de görüldüğü üzere orta düzeye yakın ve orta düzeyde olduğu görülmektedir.

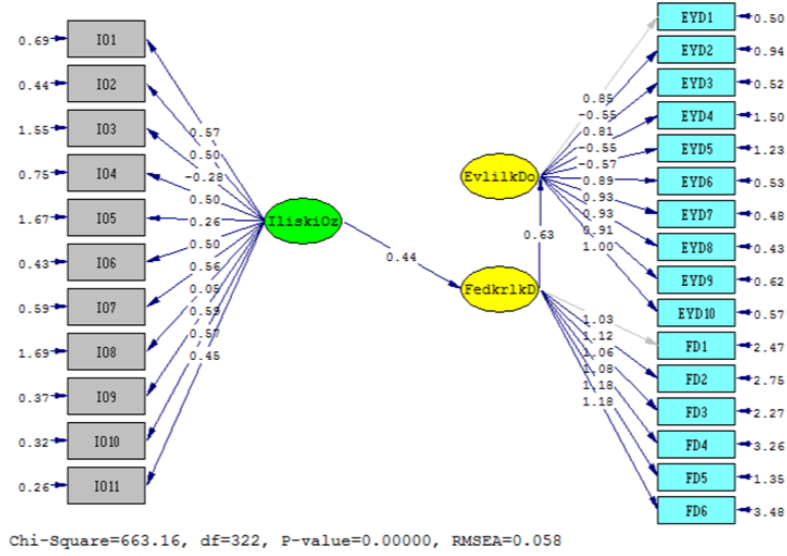
Tablo 1. Fedakârlık Doyumu ve İlişkisel Özgünlük ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkiler, Ortalama Puanlar ve Standart Sapma

Değişkenler	1	2	3
Fedakârlık Doyumu (1)	1.00		
İlişkisel Özgünlük (2)	.26**	1.00	
Evlilik Doyumu (3)	.40**	.16**	1.00
$\bar{X}$	5.03	3.94	3.39
Ss	1.27	.48	.57

** $p < .01$

İlk olarak kurulan yapısal modele ilişkin t değerleri incelenmiş olup, manidar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlişkisel özgünlük ve fedakârlık doyumuna ait t değeri 5.64; fedakârlık doyumunu ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkiye dair t değeri ise 7.15 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen t- değerlerinin $p < .05$ düzeyinde manidar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şekil 1'de görüldüğü üzere, X^2 değerine ilişkin p değerinin manidar olduğu ($p < .01$) olduğu görülmektedir. Model, X^2 ve serbestlik derecesine oranına ($X^2/sd = 663.16/322 = 2.05$) göre değerlendirildiğinde, elde edilen sonuca göre uyumun çok iyi olduğu ifade edilebilir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bununla birlikte bu model için $RMSEA = .05$, $CFI = .95$, $GFI = .86$, $NNFI = .95$ olarak tespit edilmiştir. Modelin uygunluğunun değerlendirilmesinde uyum indekslerinin kabul edilip edilemeyeceğine dair sınırlar vardır. Modele ilişkin elde edilen $RMSEA$ değerinin .05 olması modele ilişkin uyumun oldukça iyi olduğunun göstergesidir (Jöreskog ve Sörborn, 1993). Bununla birlikte CFI değerinin .95 (Tabachnick ve Fidell, 2001), NFI değerinin .95 (Tabachnick ve Fidell, 2001) kabul edilebilir bir uyum indeksi olduğu görülmektedir. Son olarak ise $GFI = .86$ olarak hesaplanmıştır. GFI değeri örneklem büyüklüğünde çok duyarlı olduğu için büyük N'lerde daha uygun değerler verir. Bu çalışma içerisinde elde edilen GFI değerinin kabul edilebilir bir değer olduğu söylenebilir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Elde edilen bu değerler modele dair iyi bir uyumu göstermektedir.

Şekil 1. Fedakârlık Doyumu, İlişkisel Özgünlük ve Evlilik Doyumuna İlişkin Model

Şekil 1'deki yapısal eşitlik modeli incelendiğinde Fedakârlık Doyum (FedakrlkD), Evlilik Doyumu (EvlilikDo) ve İlişkisel Özgünlük (İlişkiOz) olmak üzere üç gizil değişken belirlenmiştir. Tanımlanan model incelendiğinde yolların tamamının anlamlı ve uygun olduğu görülmektedir. Şekil 1'de görüldüğü üzere ilişkisel özgünlüğün fedakârlık doyumunu ve fedakârlık doyumunu ise evlilik doyumunu açıklamada oldukça iyi yol katsayıları elde edilmiştir. Evli bireylerin ilişkisel özgünlükleri ile evlilikte fedakârlıktan alınan doyum arasındaki ilişkinin anlamlı ($p < .05$) ve pozitif olduğu görülmektedir. Buna ilişkin yol katsayısı .44 olarak hesaplanmıştır. Aynı zamanda modelde evli bireylerin fedakârlıktan aldıkları doyum ile evlilik doyumunu arasındaki ilişki anlamlı ve pozitifdir ($p < .05$). Buna ilişkin yol katsayısı ise .63 olarak elde edilmiştir. Bu sonuçlar modelde kurulan iki temel hipotezi doğrulamaktadır: (1) Evlilikte ilişkisel özgünlüğe sahip olan bireyler, evlilikte sergiledikleri fedakârlıktan daha fazla doyum sağlamaktadırlar ve (2) Evlilikte fedakârlıktan alınan doyum, evlilik doyumunu arttırmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın fedakârlık doyumuna dayalı iki sonucu bulunmaktadır. Birinci olarak, araştırmada “ilişkisel özgünlük evlilik ilişkisinde fedakârlık doyumunu arttırmaktadır” hipotezi, ikinci olarak ise “fedakârlık doyumunu evlilik doyumunu arttırmaktadır” hipotezi doğrulanmıştır.

İlişkisel Özgünlük ve Fedakârlık Doyumu

Romantik ilişkide bireyler, kendilerini partnerlerine karşı gizleme eğiliminde olabilmektedirler. Değişen ve gelişen dünya içerisinde evlilik ilişkisi bağlamında bireylerin kendilerini nasıl konumlandıklarının değiştiği görülmektedir. Şöyle ki ilişkilerde kişiler daha özerk ve bağımsız bir şekilde bireyselliği ön plana almaktadır. Bu bağlamda fedakârlıktan alınan doyumun ya da aktif fedakârlık davranışının açıklanmasında ilişkideki bireyin gerçekten kendisi gibi davranmasıyla ya da ilişkideki özgün yapısıyla açıklanması açık bir gereksinimdir.

Özgünlük doğası gereği karmaşık bir yapıdır. Bunun yanında, özellikle bireysel bağlamda incelemelerin daha fazla olduğu ancak ilişkisel özgünlüğe dair ilişki temelli çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Türk kültürü açısından bireyin özgün yapısının varlığına ilişkin araştırma sonuçları mevcuttur (Aydoğan vd., 2017; İmamoğlu, Günaydın ve Selçuk, 2011; Özdemir ve İlhan, 2013) ancak ilişkilerin özgün yapısını değerlendiren kültürel araştırmalar yok denecek kadar azdır (Evin Akbay, 2015). İlgili literatür özgünlük için ilişkisel bağlamda kişilerarası ilişkilerde sahte değil gerçekten kendi gibi olmanın önemini vurgular (Jack ve Dill, 1992; Jordan, 2004; Kernis ve Goldman, 2006; Lopez ve Rice, 2006). Bu çalışmada bireylerin özgünlük yapıları ilişkide açıklığı, samimiyeti ve kendisi gibi olmayı değerlendiren ilişkisel özgünlük yapısıyla sınırlandırılmıştır. Ayrıca bu bağlamda evli bireylerin ilişkisel özgünlük sergilemelerinin, ilişkide açıklığı ve dürüstlüklerinin, evlilikte yerine getirilen roller, sorumluluklar, günlük yaşam ya da kriz zamanlardaki yapılan fedakârlık davranışından alınan doyuma önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın sonucu kültürel olarak evlilik ilişkisinin anlaşılması bağlamında önemlidir. Doğu toplumlarında bir ilişki içinde olmak hatta bir ilişkiye sahip olmak kişisel gelişim için oldukça ön plana çıktığı söylenebilir. Özellikle de ilişkilere dayalı bir benlik yapılandırılması, ilişki mutluluğu için zorunlu gibi görülmektedir. Ancak, bu özelliğin kişinin kendi ilgi, istek ve ihtiyaçlarını geri planda bırakmasını ve partnerinin ilgi, ihtiyaç ve isteklerine öncelik vermesini içerir. Böyle bir durumda sergilenen fedakârlık davranışının zaman zaman bireyin iyi oluşu ve ilişkinin niteliğini düşürme olasılığı vardır. Araştırmalar kişinin özgünlüğünün düşük olduğunda yapılan fedakârlığın olumsuz bir şekilde sergilendiğini göstermektedir (Impett vd., 2013). Bu araştırmanın sonucu, kültürel ilişkisel bir benlik yapısının evlilik ilişkisindeki fedakârlık davranışına yansımalarını değerlendirmek için oldukça ilginç olduğu söylenebilir.

Çiftlerin ilişkilerinde özellikle kendi ilgi, istek ve ihtiyaçlarından vazgeçerek fedakârlığın pasif türü (olumsuz) sergilendiğinde ilişkinin olumsuz bir şekilde etkilendiğine dair araştırmalar vardır (Stanley ve Markman, 1992; Impett vd., 2013). Bu çalışmada fedakârlık

doyumunu aktif yani olumlu fedakârlık bağlamında ele alınmış olup, kişinin yakın ilişkilerde açık, samimi ve dürüstlük davranışı sergilediğinde yapılan fedakârlıkta da doyum ve isteklilik vardır, hipotezi öne sürülmüştür. Araştırmada bireyin ilişkisel özgünlük yapısının fedakârlık doyumunu pozitif yönde açıklaması, bireyin baskı ya da zorlama olmadan ilişkide yapılan fedakârlık davranışından memnun olması söz konusudur. Yapılan bazı araştırmalarda kişinin özgün olmasının ilişkiye pozitif katkısının olduğunu göstermektedir (Brunell vd., 2010; Tucker vd., 2011). Bu sonuçlar özellikle de kültürel olarak evlilikte sergilenen davranışı anlamada yeni bir boyutu ön plana çıkardığı söylenebilir. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet rolleri ve ilişkide kadın ve erkeğin karşılıklı etki durumunu inceleyen aktör-partner etkilerini, bireyin özgünlük yapısı ve fedakârlığa karşı isteklilik ve fedakârlık davranışının sergilenmesinde altta yatan motivasyonları değerlendiren araştırmalara gereksinim olduğu görülmektedir.

Fedakârlık Doyumu ve Evlilik Doyumu

Evlilik, özellikle de bir yetişkinin yaşamını etkileyen en önemli ve dinamik bir yaşantıdır. Hangi kültürde olursa olsun evlilikler bir ömür boyu sürmek ve mutlu olmak amacıyla gerçekleştirilir. Sağlıklı evlilik birliği her iki eşin de ortak katılımı ve çift kimliğini oluşturabilmeleriyle sağlanabilmektedir. Bunu sağlayan ilişkideki önemli dinamiklerden biri, evlilikte sergilenen fedakârlık davranışının kişi tarafından ilişkiyi güçlendirme adına yapılabilmesidir. Bu araştırmada fedakârlık doyumunun olması ve bunun da evlilik doyumunu arttırması, fedakârlık davranışının sergilenmesi ilişki için yararlı bir strateji olarak değerlendirilmektedir.

Elde edilen bu sonuç ilişkide fedakârlık yapmaya karşı isteklilik ve fedakârlık davranışını ve ilişki doyumunu ve fedakârlık davranışının ilişkiye pozitif katkılarını gösteren araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir (Van Lange vd., 1997; Impett vd., 2005; Impett ve Gordon, 2008; Totenhagen vd., 2013; Wieselquist vd., 1999). Araştırmacılar yaklaşma amacıyla sergilenen fedakârlık davranışında kişinin mutluluk ya da daha fazla yakınlığı içeren pozitif sonuçlar elde etmesi söz konusudur (Gable ve Reis, 2001; Impett vd., 2005). Fedakârlık ile meşgul olma, partner ile koordinasyon sağlama ya da çatışmayı azaltma gibi uzun dönemde ilişki için yarar sağlayabilir (Impett ve Gordon, 2008). Bu araştırmada fedakârlık doyumunun evlilik yaşamında pozitif sonuçlar elde edilmesi söz konusudur. Bu araştırmadan elde edilen sonuca göre bireylerin evlilik ilişkisinde yapılan fedakârlık doyumunun artması ilişkide olumlu davranışlar sergilemelerine yol açmış olabileceği söylenebilir. Böylelikle kişiler evlilikte işbirliği, güven ve doyum verici ilişkidir. Evlilikte bireyler partnerlerine karşı ve ilişkiyi güçlendirmeye karşı yaptıkları fedakârlıktan memnun oldukları ve bu durumun ilişkide önemli bir kazanç sağladığı görülmektedir. Bu sonuçlar evlilikte olumlu fedakârlık davranışının

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar evlilik ilişkisini pozitif yönde sağlayan dinamiklerin anlaşılmasında oldukça önemlidir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, aile ve evlilik müdahale programları planlama ve uygulamada katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Son olarak, evlilik ve ilişki bağlamında, partnerlerin karşılıklı etki bağlamında değerlendirilmesinin gereği de ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla fedakârlıktan alınan doyumun ve ilişkisel özgünlüğün kişinin hem kendisinin evlilik doyumunu hem de partnerinin evlilik doyumunu üzerinde aktör-partner etkisinin nasıl olduğunu değerlendiren ikili (dyadic) model çalışmalara ihtiyaç vardır.

Kaynakça

- AYDOĞAN, D., ÖZBAY, Y., ve BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2017). Adaptation of the Authenticity Scale and the Mediator Role of Spirituality in the Relationship Between Authenticity and Happiness. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 5(1), 38-59.
- BAŞBAKANLIK AİLE ve SOSYAL ARAŞTIRMALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2009). *Boşanma Nedenleri Araştırması*. http://aile.gov.tr/files/kutuphane_56_Bosanma_Nedenleri_Arastirmasi.pdf
- BRUNELL A. B., KERNİS M. H., GOLDMAN B. M., HEPPNER W., DAVIS P., CASCİO E. V. and WEBSTER G. D. (2010). Dispositional Authenticity and Romantic Relationship Functioning. *Personality and Individual Differences*, 48, 900-905.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum*. Ankara: Pegem.
- ÇOKLUK, Ö., ŞEKERCİOĞLU, G. ve BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem
- DRİGOTAS, S. M., RUSBULT, C. E., and VERETTE, J. (1999). Level of Commitment, Mutuality of Commitment, and Couple Well-Being. *Personal Relationships*, 6, 389-409.
- EVİN, A. S. (2015). *Anne Babaya Bağlanma ile Romantik Yakınlık ve Otantik Benlik Arasındaki İlişkilerde Bağlanma Stillerinin Aracı Rolünün İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi.
- GABLE, S. L., and REİS, H. T. (2001). Appetitive and Aversive Social Interaction. In J. Harvey and A. Wenzel (Eds.), *Close Romantic Relationships: Maintenance and Enhancement* (pp. 169-194). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- JACK, D. C., and DİLL, D. (1992). The Silencing the Self Scale: Schemas of Intimacy Associated with Depression in Women. *Psychology of Women Quarterly*, 16, 97-106.
- JORDAN, J. V. (1991). The Relational Self: A New Perspective for Understanding Women's Development. In J. Strauss & G. Goethals (Eds.) *The self: Interdisciplinary approaches* (pp. 136-149). New York: Springer-Verlag.
- JORDAN, J. V. (2004). Relational Resilience. In J. V. Jordan, M. Walker, and L. M. Hartling (Eds.). *The complexity of connection: Writings from the Stone Center's Jean Baker Miller Training Institute* (pp. 28-63). New York, NY: Guilford Press.
- JÖRESKOG, K. G. and SÖRBOM, D. (1993). *Lisrel 8: Structural Equation Modeling with the Simplis Command Language*. Lincolnwood: Scientific Software International, Inc.
- HALL, M. (2011). *Sacrifice and Marital Satisfaction*. Retrieved from http://counselingoutfitters.com/vistas/vistas11/Article_20.pdf

- İMAMOĞLU, E. O., GÜNAYDIN, G., ve SELÇUK, E.(2011). Özgün Benliğin Yordayıcıları Olarak Kendileşme ve İlişkililik: Cinsiyet ve Kültürel Yönelimlerin Ötesinde. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 27-43.
- IMPETT, E. A., GABLE, S. L., and PEPLAU, L. A. (2005). Giving Up and Giving In: The Costs and Benefits of Daily Sacrifice in Intimate Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89, 327-344.
- IMPETT, E. A., and GORDON, A. (2008). Fort He Good of Others: Toward a Positive Psychology of Sacrifice. In S. J. Lopez (Ed.), *Positive Psychology: Exploring the Best in People* (pp. 79-100). Westport, CT: Greenwood Publishing.
- IMPETT, E. A., KOGAN, A., ENGLISH, T., JOHN, O., OVEİS, C., GORDON, A. M., and KELTNER, D. (2012). Suppression Sours Sacrifice: Emotional and Relational Costs of Suppressing Emotions in Romantic Relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38, 707-720.
- IMPETT, E. A., Le, B. M., ASYABİ-ESHGHİ, B., DAY, L.C. and KOGAN, A. (2013). To Give or Not to Give?: Sacrificing for avoidance goals is not costly for the highly interdependent. *Socai Psychological and Personality Science*, 4, 649-657.
- KELLEY, H. H. (1979). *Personal Relationships: Their Structures and Processes*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- KERNİS, M. H.,and GOLDMAN, B. M. (2006). *A Multicomponent Conceptualization of Authenticity: Research and Theory*. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol. 38, pp. 284-357). San Diego, CA: Academic Press.
- LOPEZ, F.G.,and RİCE, K. G. (2006). Preliminary Development and Validation of a Measure of Relationship Authenticity. *Journal of Counseling Psychology*, 53(3), 362-371.
- MARKUS, H. R., KİTAYAMA, S. ve HEİMAN, R. J. (1996). *Culture and "Basic" Psychological Principles*. E. T. Higgins ve A. W. Kruglanski, (Ed.), *Social Psychology: Handbook of Basic Principles* içinde (s. 857-913). New York: Guilford Press.
- MİLLER, J. G., CHAKRAVARTHY, S., and DAS, R. (2008). The Moral Emotions of Quilt and Satisfaction: A Cross-Cultural Perspective. *European Journal of Developmental Science*, 2(3), 236-250.
- NEFF, K. D., and HARTER, S. (2002). The Authenticity of Conflict Resolutions Among Adult Couples: Does Women's Other-Oriented Behavior Reflect Their True Selves? *Sex Roles*, 47(9-10), 403-417.
- ÖZDEMİR, Y.,and İLHAN, T. (2013). Benlik Kurguları ve Öznel İyi Oluş: Otantik Olmanın Aracılık Rolü. *International Journal of Social Science*, 6(2), 593-611.
- STANLEY, S. M., and MARKMAN, H. J. (1992). Assessing commitment in personal relationships *Journal of Marriage and the Family*, 54(3), 595-608.
- ŞİMŞEK, Ö. F. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş: Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- TABACHNİCK, B.G. and FİDELL, L.S. (2013) *Using Multivariate Statistics*. Pearson, Boston.
- TEZER, E. (1996). Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doyum: Evlilik Yaşam Ölçeği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2(7), 1-7.
- TOPCU, Ç., ve TEZER, E. (2013). Turkish Adaptation of Perceived Sacrifice Harmfulness Scale and Satisfaction with Sacrifice Scale. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(40), 176-185.

- TOTENHAGEN, C. J., CURRAN, M. A., SERÍDO, J., and BUTLER, E. A. (2013). Good Days, Bad Days: Do Sacrifices Improve Relationship Quality ? *Journal of Socail and Personal Relationships*, 30(7), 881-900.
- TUCKER, C., SMÍTH-ADCOCK, S., and TREPAL, H. (2011). Relational-Cultural Theory for Middle School Counselors. *Professional School Counseling*, 14(5), 310-316.
- VAN LANGE, P. A. M., RUSBULT, C. E., DRÍGOTAS, S. M., ARRÍAGA, X. M., WÍTCHER, B. S., and COX, C. L. (1997). Willingness to Sacrifice in Close Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 1373-1395.
- WHÍTTON, S. W., STANLEY, S. M., & MARKMAN, H. J. (2007). If I Help My Partner, Will It Hurt Me? Perceptions of Sacrifice in Romantic Relationships. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 26 (1), 64-91.
- WÍESELQUÍST, J., RUSBULT, C. E., FOSTER, C. A., AGNEW, C. R. (1999). Commitment, Pro-Relationship Behavior, and Trust in Close Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology* 77(5), 942-966.
- WOOD, M. A., LÍNLEY, A. P., MALTBY, J., BALÍOUSÍS, M., & JOSEPH, S. (2008). Authentic personality: A theoretical and empirical conceptualization and the development of the authenticity scale. *Journal of Counseling Psychology*, 55(3), 385-399.